

IME GRADA DAMASTIJA¹

Damastij je bio rudnički grad koji je kovao svoj novac, a nalazio se u unutrašnjosti Balkana, u blizini obilnih rudnika srebra. Osnovali su ga izbjegli Eginjani i Mendejci, nakon što su ih Atenjani istjerali iz njihovih rodni gradova za vrijeme nedaća u Peloponeskom ratu (Strabon 7.7.8 i 8.6.16). Osnovan nedugo nakon Nikijina mira (421. g. prije Krista), u izazovnim vremenima restrukturiranja vojnih snaga i pregrupiranja izbjeglica i prognanika na obje zaraćene strane, a tijekom jake nestašice srebra prijeko potrebnog za financiranje predstojećih ratnih operacija, taj je grad, kako izgleda, bio osobit u više aspekata, uključujući i njegovo ime. Izgleda da je Damastij dobio ime prema svom osnivaču, Damastasu ili Damastesu, znatno prije nego što je nazivanje gradova prema svojim osnivačima postala uobičajena praksa u epohi helenizma. U ovome radu razmatram okolnosti koje su, kako izgleda, navele na takav izbor imena za **novoosnovani grad**, a možda ga i pospješile.

Ključne riječi: Damastij, grčka kolonizacija, Peloponeski rat, Egina, grčki novac, antički rudnici srebra, Olint

Karta: Antički grčki gradovi spomenuti u tekstu. Zona vjerojatne lokacije Damastija zatamnjena je.

¹ Želim izraziti svoju zahvalnost Johnu D. Morganu III., profesoru Sveučilišta u Delawareu, epigrafistu i povjesničaru i mojem suprugu, za njegovu sugestiju o podrijetlu imena Damastija, upućenu još 2002., te za našu produktivnu raspravu o toj temi.

2. Dokazni materijali

2.1. Dokazi o imenu grada Damastija

Primarno svjedočanstvo o imenu grada daju njegove specifične srebrne kovanice, koje na reversu nose natpis ΔΑΜΑΣΤΙΝΩΝ, odnosno, etničko ime stanovnika grada u standardnom obliku genitiva množine.

Sl.1. Kovanice Damastija: tetradrahma, drachma i tetrobol.

Kovanice su Damastija poznate u tri nominale, od kojih dvije manje, drachme i tetroboli, nedvosmisleno upućuju na rudarsku aktivnost grada:²

- *Tetradrahme*: Av.: glava Apolona. Rv.: ΔΑΜΑΣΤΙΝΩΝ oko tronošca.
- *Drahme*: Av.: ženska glava. Rv.: ΔΑΜΑΣΤΙΝΩΝ oko neuobičajene predodžbe četverokutne srebrne poluge s drškom.
- *Tetroboli*: Av.: Apolon. Rv.: ΔΑΜΑΣΤΙΝΩΝ raspoređeno sa strana rudarskog pijuka.

Jedini postojeći pisani izvor koji spominje Damastij je Strabonova *Geografija*. Ime grada pojavljuje se dvaput: u opisu Ilirije u knjizi 7 i u opisu Eginje u knjizi 8. Odlomak iz knjige o Iliriji, u kojem je Strabon nejasno locirao Damastij daleko u unutrašnjosti, iza ilirskih plemena nastanjenih u zaleđu velikih grčkih kolonija Apolonije i Epidamna/Dirahija i u blizini srebrnih rudnika koje su kontrolirala barbarska plemena tračkog i ilirskog podrijetla, Perisadijci i Enhelejci, koji su se zvali i Dasareti (7.7.8), dugo je bio jedini poznati spomen toga grada.

² May 1939, kroz čitav rad, dao je detaljnu studiju kovanja Damastija, u kojoj je postavio sekvencu kovničkih kalupa i definirao grupe kovova i njihovu relativnu kronologiju, datirajući aktivnost kovnice okvirno u 4. st. pr. Krista.

τῆς γὰρ Ἐπιδάμνου καὶ τῆς Ἀπολλωνίας μέχρι τῶν
 Κεραυνίων ὑπεροικοῦσι Βυλλιονές τε καὶ Ταυλάντιοι
 5 καὶ Παρθῖνοι καὶ Βρῦγοι · πλησίον δέ που καὶ τὰ ἀργυρεῖα
 τὰ ἐν Δαμασίῳ, <ὦν> Περισάδυές τε συνεστήσαντο τὴν
 δυναστείαν καὶ Ἐγχελέ(ων) οὖς καὶ Δασαρητίους
 καλοῦσι · πρὸς δὲ τούτοις Λυγκησταὶ τε καὶ ἡ Δευρίοπος
 καὶ ἡ τριπολίτις Πελαγονία καὶ Ἔορδοι καὶ Ἐλίμεια
 10 καὶ Ἐράτυρα.

Sl. 2. Odlomak 7.7.8. iz Strabonove Geografije, izdanje Baladiéa (1989.)

Iznad Epidamna i Apolonije, sve do Keraunjskih planina, stanuju Bulioni, Taulanti, (5) Partini i Brigi. U blizini se nalaze i rudnici srebra kod Damastija, nad kojima su Perisadijci uspostavili vlast zajedno s onim Enhelejcima koji se zovu i Dasareti. Njima treba dodati još Linkeste, Deuriop, Trogradnu Pelagoniju, Eordijce, Elimiju (10) i Eratiru.³

Drugo mjesto na kojem Strabon spominje Damastij, otkriveno oko 1930. u palimpsestu označenom kao *Vaticanus Graecus* 2306 (f. 209) u Vatikanskoj biblioteci,⁴ pružilo je dopunu teksta o Eginu (8.6.16) i otkrilo da su Eginjani, zajedno sa Mendejcima, osnovali (*oikisan*) Damastij.

176

... οἱ δὲ φυγά)δες μετὰ
 Μενδαίων Δαμά(στ)ειον ᾤκισαν τῆ(ς) Ἰλλυρίδος περὶ
 τὰ ἀργύρ(ε)ια ὧν ἐμνήσθημεν ἐν τοῖς Ἰλλυρικοῖς.

Sl. 3. Odlomak 8.6.16. iz Strabonove Geografije, izdanje Baladiéa (1978).

... izbjeglice (tj. Eginjani), zajedno s Mendejcima, osnovaše Damastij u Iliriji kod rudnika srebra koje smo spomenuli u poglavlju o Ilirima.⁵

2.2. Grčko podrijetlo imena Damastij

Tekst dodatnog odlomka (8.6.16) daje "ključ" za otkrivanje mnogih neuobičajenih i naizgled iznimnih karakteristika toga grada, među kojima je i njegovo ime.⁶ Damastij, dakle, nije bio autohtoni ilirski grad, niti njegove kovanice svjedoče o imenu nekog,

³ Citat Strabonova teksta preuzet je iz Baladiéa izdanja (1989); prijevod s francuskoga autorov je.

⁴ *Aly* 1932, str. 8.-9.; *Aly/Sbordone* 1956, str. 16. i 212.

⁵ Citat Strabonova teksta preuzet je iz Baladiéa izdanja (1978); to je izdanje i dalje jedino u koje je uključeno proširenje koje je otkrio *W. Aly*; prijevod s francuskog autorov je.

⁶ O Damastiju kao grčkoj koloniji: *Ujes Morgan* 2018., kroz cijeli rad; također i *Ujes* 2002., str. 103.-104., i *Ujes Morgan* 2011., str. 490.-491. Damastij je spomenut kao grčka kolonija na ovim mjestima: *Papazoglu* 1967., str. 17., *Nicolet-Pierre/Gjongecaj*, 1995., str. 305.-306., *Figueira* 2004., str. 622.

inače povijesno nezabilježeno ilirskog plemena, kao što je to ranije bilo pretpostavljano na osnovi tada jedine informacije iz Strabonova opisa Ilirije (7.7.8).⁷ Na te pretpostavke navelo je konvencionalno praćenje neispravnog očitavanja imena drugog barbarskog naroda spomenutog u tom odlomku, Perisadijaca, koji su, pored ilirskog plemena Enhelejaca-Dasareta, imali kontrolu nad rudnicima blizu kojih je Damastij bio osnovan. Zbog toga, trački je element u Strabonovu opisu ostao neprepoznat, ali ilirski je element bio prenaplašen. Time je geografski okvir u kojem treba tražiti grad bio zakrivljen i skrenut ka zapadu i jugozapadu, u sasvim ilirska područja.⁸ U skladu s time dalje je pretpostavljeno da je ime grada, Damastij, ili ime plemena, hipotetičnih Damastina, koji su navodno bili smješteni na tim područjima, moralo biti čisto ilirskoga podrijetla, iako se gotovo ništa ne zna o ilirskom jeziku. Kraheov prijedlog da ime može biti grčkoga podrijetla je bio odbačen.⁹

2.3. Izvornici o grčkom osobnom imenu *Damastas/Damastes*

Bilo je uobičajeno da grčka kolonija dobije grčko ime. Budući da je *Damastas* ili *Damastes* potvrđeno grčko osobno ime, najvjerojatnije je da je novi grad, koji su osnovali Eginjani i Mendejci, bio nazvan prema svom osnivaču. Navedena lista pruža pregled zabilježenih primjera grčkog osobnog imena *Damastas* ili *Damastes*, "ukrotitelj". To ime nije često, ali je jasno posvjedočeno. Nema drugog grčkog osobnog imena od kojega bi ime grada Damastij moglo potjecati.

Δαμάστας

- Atraks, Tesalija, Pelasgotida: LGPN III.B 9231; SEG 32.594; helenističko razdoblje.

- Larisa, Tesalija: LGPN III.B 9232; SEG 35.611; 4. st. pr. Krista.

- Epidaurus, Argolida: LGPN III.A 1492; IG IV², 1 103, linija 153; oko 365.-335. pr. Krista.

- Sparta, Lakonija: LGPN III.A 9128, SEG 40.348 B 9; 3. st. pr. Krista.

Δαμάσστας

- Atraks, Tesalija, Pelasgotida: LGPN III.B 9230; SEG 35.540; 1. pol. 2. st. pr. Krista.

⁷ Za raspravu o Meinekeovu tumačenju Strabonova teksta i konzekventnim konjekturama i konstruktima, vidi *Ujes Morgan* 2018., str. 24.-25.

⁸ Poteškoće koje isključuju čisto ilirska područja iz potrage za Damastijem jesu ove: prvo, nedostatak rudnika srebra zbog geološke strukture tih područja i, drugo, što je najvažnije, odsutnost manjih nominala, koje normalno cirkuliraju i dospijevaju u ostave novca isključivo u uskom području oko mjesta u kojem su izdane, na taj način upućujući na lokaciju svoje kovnice; međutim, male nominale damastijskog kovanja koncentrirane su u južnom Kosovu, gdje se također nalaze i bogati rudnici srebra, vidi: *Ujes/Romić*, str. 91.-93., *Ujes* 2002., str. 121.-123. i *Ujes Morgan* 2011., str. 491.-495.

⁹ *Krahe* 1925., str. 128., predložio je da ime potječe od korijena "da-" i "ma-s-t-"; *Fraser* 1926., str. 88., odbacio je prijedlog jer je smatrao da nije vjerojatno da bi grčko ime moglo biti dano nekom mjestu u barbarskom zaleđu.

Δαμάστης

- Sigeion, Troada: Pauly-Wissowa br. 3; LGPN V.A 13231; FGrH 5 (s. Διόξυππος); DFHG vol. II, Damastis Sigeensis; *floruit* oko 400. pr. Krista.

- Oropos, Beotia: dva natpisa, LGPN III.B 23266; Petrakos, I. Orop. 431, 3, 5; Marcadé II 83-4, I. Orop. 432; SEG 18.161; 225.-175. pr. Krista.

- Tasos, Trakija:

- LGPN I 38458; Etud. Thasiennes 4, br. 4-11 ; oko 400. pr. Krista.

- LGPN I 38467; Etud. Thasiennes 4, br. 518-531; 1. pol. 4. st. pr. Krista.

- Drške tasoskih amfora, 4.-1. st. pr. Krista:

- Labraunda, Karija: SEG 30.1271; Säflund, Labraunda II,2, 119.

- Tasos: SEG 41.722 (rekonstruirano).

- Odesos, Trakija: SEG 45.2209.

- Skitia Minor: SEG 54.669(11); Histria VIII, 1, 13-14, 30, 44-45.

- Pergamon, Mysia: Perg. Forsch. 11, II, 425-426.

- Nepoznato mjesto nalaza: SEG 40.1606. Posveta Posejdonu, brončani delfin, 2.-1. st. pr. Krista. Zabilježen na tržištu antikviteta (The European Fine Art Fair, Maastricht 13-21 March 1993; H.A.C. Kunst der Antike, Basel, no. 90).

3. Damastas/Damastes i Damastion

Prema informacijama koje pružaju grčki pisani izvori, osnovni podatci, koje je po grčkoj tradiciji bilo najvažnije znati o nekoj koloniji, jesu ovi: vrijeme osnivanja, metropola i ime osnivača.¹⁰

3.1. Podrijetlo osnivača Damastija i vrijeme osnivanja¹¹

Dotadni dio Strabonova teksta o Eginu (8.6.16) potvrđuje da su Eginjani, zajedno s Mendejcima, osnovali (*oikisan*) Damastij, što znači da je grad efektivno bio grčka kolonija (*apoikia*).¹² Isti dio teksta pokazuje da je Damastij bio osnovan dok su Eginjani bili izbjeglice, što stavlja osnivanje u vrijeme Peloponeskog rata, preciznije u razdoblje nakon što su bili prognani sa svog rodnog otoka 431. prije Krista (Tuk. 2.27, Paus. 2.29.5, Hdt. 6.91.1), a prije 405. pr. Krista, kada je spartanski admiral Lisander preživjelim Eginjanima vratio njihov otok (Xen. *Hell.* 2.2.9). Prognani Eginjani nalazili su pribježište kod prijatelja i saveznika Spartanaca (Tuk. 2.27.3, Diodor 12.44.3, Paus. 2.29.5 i 2.38.5).

¹⁰ *Malkin* 1987., str. 4, naglašavajući Tukididovu informaciju (7.3-5 i 7.57) o sudionicima u Peloponeskom ratu, njihovom podrijetlu i njihovim ratnim udruživanjima.

¹¹ Za analizu događaja koji su prethodili osnivanju Damastija, od progona Eginjana od Atenjana 431. pr. Krista do Nikijina mira 421. pr. Krista, uključujući raspravu o okolnostima u kojima su bili Mendejci, vidi *Ujes Morgan* 2018., str. 25.-28.

¹² O razlikama u pristupu grčkoj kolonizaciji i upotrebi relevantne terminologije, vidjeti *Malkin* 2016., str. 28.-33. i 46.-47. U radu se pridržavam tradicionalnih termina "osnovani grad (foundation)", "kolonija" i "apoikia".

Njihova je glavna grupa, prema vijestima Tukidida, bila potpuno pobijena 424. pr. Krista u napadu atenske flote na Tireu, u Kinuriji, gdje su ih Spartanci naselili (Tuk. 4.56-57); međutim, neki od zarobljenika možda su mogli preživjeti u atenskim zatvorima do oslobađanja nakon Nikijina mira 421. pr. Krista (Diodor 12.65.9); neki drugi mogli su ostati rasuti po raznim mjestima u Tireatidi; neki su, opet, mogli prebjeći u jedinu egipsku koloniju, Kidoniju na Kreti, ili čak u Naukratis u Egiptu, gdje se nalazila drevna egipska trgovačka stanica.¹³ Ostaje nam nepoznato koje su grupe Eginjana mogle sudjelovati u osnivanju Damastija i gdje su privremeno boravile prije osnivačkog pothvata. Nedvojbeno je, međutim, da su rasuti ostatci desetkovanog eginskog stanovništva bili u osobito teškom položaju sve vrijeme tijekom svog izgnanstva dugog dva i pol desetljeća.

Mendejci su bili saveznici Atenjana, ali oni koji su se pridružili osnivačkom pothvatu najvjerojatnije su bili prospartanski oligarsi koji su potaknuli neuspješnu pobunu protiv Atenjana 423. pr. Krista te su morali pobjeći iz svog grada (Tuk. 4.123.1-2, 129.2). Atenjani su ponovno zauzeli Mendu, ali su se oligarsi sklonili u obližnji grad Skionu, koji je i sam bio pod atenskom opsadom (Tuk. 4.129-131). Ostali su u Skioni pod opsadom tijekom dvije godine, zajedno s mnogim drugim izgnanicima i izbjeglicama i spartanskim garnizonom. Posebnom odredbom Nikijina mira 421. pr. Krista dodijeljeno je oslobađanje svim Spartancima i njihovim saveznicima opkoljenim u Skioni (Tuk. 5.18.8). Izgleda vjerojatno da su mendejski oligarsi preživjeli u egzilu, ali njihov je grad i dalje držala proatenska frakcija koja bi im sudila i najvjerojatnije ih pobila u skladu s naređenjima koja je Nikija izdao još 423. pr. Krista (Tuk. 4.130.7). Zato se ne čini vjerojatnim da su se mogli vratiti u svoj rodni grad bilo kad prije 404. pr. Krista, kada su se Atenjani predali i rat je završio. Njihov status izgnanika i meteka vjerojatno ih je potaknuo da sudjeluju u osnivanju Damastija.¹⁴ Teško da bi se mogao naći kakav drugi splet okolnosti i razloga koji bi Mendejce, Jonjane, podrijetlom iz Eretrije i tradicionalne saveznike Atenjana, naveo da se pridruže Eginjanima.

Izgleda realno da su tek za vrijeme kratkog razdoblja prestanka neprijateljstava poslije Nikijina mira 421. pr. Krista, kad je prognanima i izbjeglicama na obje strane postalo moguće da se pregrupiraju i reorganiziraju, dvije grupe osnivača Damastija mogle udružiti svoje napore i uputiti se u daleku barbarsku zemlju bogatih srebronosnih rudnika. Do osnivanja Damastija, dakle, najvjerojatnije je došlo ubrzo nakon Nikijina mira, oko 420. pr. Krista ili tijekom idućih nekoliko godina, prije no što su neprijateljstva nastavljena.¹⁵

3.2. Imenovanje kolonije prema njezinu osnivaču

Davanje imena Damastiju prema njegovom osnivaču još na početku pretposljednega desetljeća 5. st. pr. Krista može izgledati neuobičajeno rano jer se obično smatra da je praksa imenovanja kolonija prema osnivaču započela od Filipa II. Makedonskoga, odnosno 356. pr. Krista osnivanjem grada Filipi, i postala uobičajena pod Aleksandrom

¹³ Figuera 1988, kroz cijeli rad; vidjeti također Ujes Morgan 2018., str. 26.-27.

¹⁴ Sutherland 1943., str. 146., o ulozi meteka i privatne inicijative u grčkoj trgovini.

¹⁵ Prethodno predložena datiranja osnivanja Damastija: Nicolet-Pierre/Gjongecaj 1995., str. 330.: "nakon 431. pr. Kr."; Ujes/Romić 1996., str. 79. i Ujes 2002., str. 104.: "ubrzo poslije atenske intervencije protiv Mende"; Figueira 2004., str. 622.: "poslije 431. pr. Kr."

Velikim, nastavljajući se tijekom helenističkog razdoblja. Postoje, međutim, zabilježeni slučajevi koji pokazuju da su već prije 4. st. pr. Krista, u arhajskom i klasičnom razdoblju, grčke kolonije ponekad dobivale ime prema svom osnivaču (*oikist-u*). Takva praksa bila je rijetka i javljala se u iznimnim sklopovima okolnosti: u slučajevima kad je osnivanje provedeno pod tiranijom¹⁶, imperijom/monarhijom¹⁷ i predvodnikom izbjeglica koji su izgubili svoju metropolu.¹⁸ Normalno, uz poštivanje tradicionalnih grčkih religioznih običaja, metropola bi izabrala osnivača (*oikista-a*) i poslala ga u delfijsko proročište, gdje bi on, po Apolonovu proročanstvu, bio autoriziran vrhovnom religijskom vlašću i pratećim odgovornostima za sve odluke i radnje prijeko potrebne za osnivanje nove kolonije. S tim u skladu, osnivač je imao vlast apsolutnog političkog vođe i vojnog zapovjednika; po običaju, poslije smrti dodjeljivan mu je kult "heroja".¹⁹ U kritičnim okolnostima, mogao je dobiti pravo da nazove svoju koloniju prema svom imenu.²⁰ Takav je bio slučaj Fanagorije, na sjevernoj obali Crnoga mora, koju je osnovao Fanagoras, vođa izbjeglih stanovnika Teosa u Joniji, koji su bježali pred invazijom Kira Velikog polovicom 540.-ih godina pr. Krista (Steph. Byz. s.v. *Phanagoreia*, prema Hekateju; DFHG *Hecataeus* 164; FGrHist I F212).²¹ Stanovnici Teosa trajno su napustili svoju metropolu i više se nikada nisu vratili i mogli su se osloniti samo na svoga *oikista*, kome su dali iznimnu počast: da nazove novi grad prema sebi.²² Taj povijesno zabilježen slučaj pokazuje blisku analogiju s okolnostima oko osnivanja Damastija.²³

3.3. Damastas/Damastes, eponimni osnivač Damastija

Damastij je osnovan u najtežim vremenima za svoje koloniste. Eginjani su izgubili svoju metropolu, a mendejski oligarsi izgubili su svoj status u gradu iz koga su potekli. U takvim okolnostima, koje su nametnule potpuno oslanjanje kolonista na sposobnosti i ličnost osnivača, izgleda da je bilo prihvatljivo, a možda i primjereno da se kolonija nazove po njemu.

Podrijetlo *Damastasa/Damastes*a ostaje enigma. Činjenica da Strabon spominje Damastij u svom opisu Eginje (8.6.16), sugerira da su Eginjani bili dominantna grupa kolonista, što bi moglo biti nagovještaj eginskoga podrijetla osnivača, *Damastasa*.

¹⁶ Apolonija u Iliriji, koja je prvotno bila nazvana *Gylakeia* prema svom osnivaču, *Gylaxu* (Steph. Byz. s.v. *Apollonia* i *Gylakeia*), kojega je vjerovatno poslao korintski tiran Periander oko 600. pr. Krista, primjer je eponimnog osnivanja pod tiranijom.

¹⁷ Amfipolis i Herakleja Trahinija smatraju se primjerima "imperijalnog" i "državnog" pothvata tijekom 5. st. pr. Krista, vidjeti napomenu br. 28.

¹⁸ O eponimnim osnivačima grčkih kolonija vidjeti: Malkin 1985., kroz cijeli rad, naročito str. 115., 117., 129.-130., o kontekstima i razlozima koji su učinili takvu praksu prihvatljivom.

¹⁹ Graham 1999., str. 29.-39., Malkin 1985., str. 114.-115. i 127.-129., Malkin 1987., Poglavlje I., str. 17.-91., naročito str. 89.-91.

²⁰ Malkin 1985., str. 115., 123., 129.; Malkin 1987., str. 87.

²¹ Malkin 1985., str. 121.-123.

²² Malkin 1987., str. 203., n. 91: osnivač je imao pravo imenovati koloniju, što se zasniva na Tukididovoj informaciji (4.102.3) o Hagnonovu osnivanju Amfipolisa.

²³ Donekle komparabilan Herodotov opis (4.147-149) osnivanja Tere (Santorini) od Terasa, spartanskog vođe izbjeglih Minijaca, legendaran je, ali vjerovatno ima povijesnu podlogu: vidjeti Malkin 1985., p. 117., Malkin 1987., p. 195.

Ne može se, međutim, isključiti da je osnivač, *Damastes*, bio jedan od bogatih mendejskih oligarha.

Postoji i treća mogućnost: da je *Damastas/Damastes* bio Halkidčanin, odnosno Olinčanin. Nijednu od dvije grupe osnivačkih naseljenika nije podržavao grad iz kojega su potekle, a koji bi u normalnim okolnostima organizirao, koordinirao i materijalno podržao osnivački pothvat, ali postoje indikacije da je podrška došla iz Olinta. Halkidčani iz Olinta bili su na strani Spartanaca i još 423. pr. Krista prihvatili su obitelji članova prospartanskih frakcija iz Skione i Mende, a možda i njihova najvrjednija osobna vlasništva, prije nego što je atenska flota napala ta dva grada (Tuk. 4.129-131, Diodor 12.72.9). Zbog toga izgleda vjerojatno da su mendejski oligarsi otišli u Olint pošto su bili pušteni iz Skione 421. pr. Krista, nakon Nikijina mira. Ne postoji nikakva sačuvana informacija koja bi neposredno povezala Eginjane s Olintom, ali grad je mogao pružiti sigurno prihvatilište za izbjegle grupe spartanskih saveznika i prije i poslije Nikijina mira iz 421. pr. Krista.

Od najveće važnosti za razumijevanje veze između dva grada jest izrazita povezanost damastijskih i olintskih kovanja. Pored sličnosti njihovih težinskih standarda²⁴, prikaza na kovanicama, stilskih i tehnoloških elemenata, datumi početaka izdavanja tetradrahmi u oba grada bili su ili istovremeni ili vrlo bliski - u Olintu oko 400. pr. Krista, a u Damastiju nedugo zatim, oko 395. pr. Krista²⁵ - što sve upućuje na jaku međusobnu političku povezanost ta dva grada.²⁶ S obzirom da je cjelokupni pothvat očigledno bio fokusiran na ekstrakciju srebra i trgovinu tim metalom, veoma traženim zbog nadolazećeg nastavka ratovanja, Olinčani su najvjerojatnije imali jak ekonomski interes da se angažiraju oko osnivanja Damastija i da nadalje održavaju bliske veze s njim. Olinčani su mogli pružiti Eginjanima i Mendejcima one vrste organizacijske podrške kakve su zahtijevale grčka tradicija i religija, te logističku pomoć za pohod na veliku daljinu. Olint se iz tih razloga pojavljuje kao vjerojatna "opunomoćena" ili "zamjenska" metropola Damastija.²⁷ Sukladno tome, i zbog iznimnih općih okolnosti, postoji izvjesna mogućnost da je *Damastas/Damastes* bio istaknuta olintska javna ličnost, koju je njezin

²⁴ Njihovi težinski standardi neuobičajeni su, ali povezani; težina damastijske tetradrahme izgleda da je bila jednaka 3 drahme i 4 ½ obola po olintskom standardu, dajući vrijednost razmjene od šesnaest damastijskih tetradrahmi za petnaest halkidskih/olintskih tetradrahmi (oko 217.50 - 217.60 g); *Ujes Morgan* 2018., str. 34.

²⁵ Za pregled prethodnih prijedloga kronologije početka izdavanja halkidskih/olintskih tetradrahmi, koji se većinom stavlja oko 400. pr. Krista na osnovi analize političkih okolnosti, vidjeti *Psoma* 2001., str. 189.-221. i *Ujes Morgan* 2018., str. 30.-32. Za početak kovanja u Damastiju oko 395. pr. Krista vidjeti *May* 1939., str. 38.-39., 45., i 63., i *Ujes Morgan* 2018., str. 32.-33.

²⁶ *May* 1939., str. 38., odbacio je ideju da je Damastij bio olintska kolonija; međutim, sugerirao je da je Damastij opskrbljivao srebrom za olintske kovanja, naročito za rane serije tetradrahmi: str. 42.-43.

²⁷ *Ujes Morgan* 2018., str. 35.-36.

polis izabrao da provede osnivanje kolonije od specijalnog privrednog interesa,²⁸ iako su kolonisti bili drukčijeg podrijetla.²⁹

4. Zaključak

Iznimno teške okolnosti tijekom Peloponeskog rata, koje su dovele do udruživanja dviju različitih grupa kolonista radi osnivanja Damastija, ratnih izbjeglica lišenih svojih rodni metropola i bez mogućnosti povratka u njih, također su dovele do nazivanja grada prema njegovom osnivaču, *Damastasu ili Damastesu*, čije podrijetlo i naponi izmiču bližem utvrđivanju, ali kome je hrabro i uspješno rukovođenje pothvatom donijelo iznimnu počast da imenuje novi grad prema svojem imenu.

Ilustracije

Slika 1. Damastijske kovanice: tetradrahma, drahma i tetrobol.

Slika 2. Strabon 7.7.8, izdanje Baladiéa (1989).

Slika 3. Strabon 8.6.16, izdanje Baladiéa (1978).

Izvori i prava na objavljivanje ilustracija

Sl. 1. Svih šest fotografija: © The Ashmolean Museum, odobrenjem Heberden Coin Room, CC BY-NC-SA 4.0 license. Muzejski brojevi: 33194 J. M. F. May bequest; 33221 and 33226 Sir A. J. Evans Collection.

Sl. 2. i 3. Skenirano iz tiskanog izvornika, korišteno uz načelo “fer uporabe” za znanstvene i obrazovne svrhe.

Podloga za kartu: © 1998, Interactive Ancient Mediterranean Web site (<http://iam.classics.unc.edu>). Podloga je kopirana i korištena pod uvjetima fer uporabe s pisanim odobrenjem od službenika IAM.

Bibliografija

Aby, W. 1932, Neue Beiträge zur Strabon-Überlieferung, Sitzungsberichte der Heidelberger Akademie der Wissenschaften, Phil.-histor. Klasse, Jahrg. 1931-1932, Heidelberg.

Aby, W. / Sbordone, F. 1956, De Strabonis Codice Rescripto, cuius reliquiae in codicibus vaticanis Vat. Gr. 2306 et 2061 A servatae sunt, Studi e Testi 188, Città del Vaticano.

²⁸ Mogućnost da je jedan olintski službenik mogao obavljati javnu dužnost kao osnivač kolonije od posebnog interesa (tj. nestandardne kolonije agrikulturnog tipa) podsjeća, do izvjesne mjere, na “državne” ili “imperijalne” inicijative za kolonizaciju iz polovice 5. st. pr. Krista, tj. za vrijeme Peloponeskog rata, kao što su atenski Amfipolis 437. pr. Krista za opskrbljivanje srebrom i kontrolu strateških puteva (Tuk. 4.102) i spartanska Herakleja Trahinija 426. pr. Krista zbog svojeg strateškog položaja (Tuk. 3.92), vidjeti: *Graham* 1999., str. 37.-39. U tim slučajevima, građani visokog ranga, kojima su bile dodijeljene privremene uloge osnivača, zadržali su svoje prvotno državljanstvo i vratili se u svoje metropole nakon ispunjenja svojih dužnosti, što ne izgleda primjenjivo na slučaj osnivača Damastija.

²⁹ Narativ o osnivanju Tere od Terasa, spartanskog vođe izbjeglih Minijaca, sugerira da je ideja o osnivaču kolonije, čije je podrijetlo bilo različito od podrijetla njegovih kolonista, bila poznata i, u teškim situacijama, prihvatljiva; vidjeti n. 23.

- Baladié, R.* (ed.) 1978, *Strabon, Géographie, livre VIII*, Paris.
- Baladié, R.* (ed.) 1989, *Strabon, Géographie, livre VII*, Paris.
- Figueira, T. J.* 1988, Four notes on the Aiginetans in Exile. *Athenaeum* 66, pp. 523-551.
- Figueira, T. J.* 2004, The Saronic Gulf, in: Hansen, M. H. / Nielsen, T. H. *An Inventory of Archaic and Classical Poleis, An Investigation Conducted by the Copenhagen Polis Centre for the Danish National research Foundation*, Oxford - New York, pp. 620-623.
- Fraser, J.* 1926, Review of H. Krahe, *Die alten Balkanillyrischen geographischen Namen, auf Grund von Autoren und Inschriften*, Heidelberg 1925. *The Classical Review*, Vol. 40, No. 2, p. 88.
- Graham, A. J.* 1999, *Colony and Mother City in Ancient Greece*, 2nd ed., Manchester.
- Krahe, H.* 1925, *Die alten Balkanillyrischen geographischen Namen, auf Grund von Autoren und Inschriften*. *Indogermanische Bibliothek* Abt. 3, Bd. 7, Heidelberg.
- Malkin, I.* 1985, What's in a name? The eponymous founders of Greek colonies, *Athenaeum* 63, pp. 114-130.
- Malkin, I.* 1987, Religion and Colonization in Ancient Greece. *Studies in Greek and Roman Religion*, ed. By H. S. Versnel in co-operation with F. T. van Straten, vol. 3. Leiden - New York - København - Köln.
- Malkin, I.* 2016, Greek colonization: the right to return, in: *Donnellan L. / Nizzo V. / Burgers G.-J.* eds, *Conceptualizing Early Colonization*, Institut historique belge de Rome, pp. 27-50.
- May, J. M. F.* 1939, *The Coinage of Damastion and the Lesser Coinages of the Illyro-Paenonian Region*, Oxford Classical and Philosophical Monographs, London.
- Nicolet-Pierre, H. / Gjongecaj, S.* 1995, *Le monnayage d'argent d'Égine et le trésor de Hollm (Albanie)* 1991. *BCH* 119, pp. 283-338.
- Papazoglu, F.* 1967, L'organisation politique des Illyriens à l'époque de leur indépendance. *Symposium sur les Illyriens à l'époque antique*, CBI ANUBIH Monographies no. 2, Sarajevo, pp. 11-31.
- Psoma, S.* 2001, *Olynthe et les Chalcidiens de Thrace: études de numismatique et d'histoire*. Stuttgart.
- Sutherland, C. H. V.* 1943, Corn and Coin: A note on Greek commercial monopolies. *The American Journal of Philology*, 64, no 2, pp. 129-147.
- Ujes D.* 2002, Recherche sur la position de la ville de Damastion et ses mines, *Revue Numismatique* 158, pp. 103 -129.
- Ujes Morgan D.* 2011, The pattern of findspots of coins of Damastion: a clue to its location, in: *Proceedings of the XIVth International Numismatic Congress Glasgow 2009*, ed. By N. Holmes, Glasgow, pp. 487-496.
- Ujes Morgan* 2018, Damastion - its foundation and the beginning of its coinage, *Numizmatičke vijesti*, 71, Zagreb, pp. 22-39.
- Ujes, D. / Romić, K.* 1996, Position de la ville de Damastion. *Courrier de la Société serbe d'archéologie* 11, Belgrade, pp. 77-98.

Internetski resursi za citirane onomastičke podatke

- Digital Fragmenta Historicorum Graecorum (DFHG): <http://www.dfhg-project.org/>
- Lexicon of Greek Personal Names (LGPN), an Oxford Classics Research Project, Oxford University: <https://www.lgpn.ox.ac.uk/>
- Pretraživi grčki natpisi (Searchable Greek Inscriptions), The Packard Humanities Institute: <https://epigraphy.packhum.org/>
- Supplementum Epigraphicum Graecum (SEG): www.brill.com/sego